

Inhoud

Voorwoord van G.F. Knoche	7
H.P. Blavatsky aan de Amerikaanse conventies	
1 Chicago, 1888	11
2 Chicago, 1889	23
3 Chicago, 1890	35
4 Boston, 1891	43
5 Boston, 1891	53
Historisch perspectief door Kirby Van Mater	57
Index	85

Voorwoord

‘Handel zoals de goden dat doen wanneer ze geïncarneerd zijn. Voel uzelf het voertuig van de hele mensheid, de mensheid als een deel van uzelf, en handel in overeenstemming daarmee’ – inspirerende woorden die de hoeksteen vormen van een reeks brieven die H.P. Blavatsky in de laatste vier jaar van haar leven aan de Amerikaanse theosofen heeft gericht. Hoewel deze brieven buiten theosofische kringen nauwelijks bekend zijn, hebben ze niettemin een tijdloze waarde; ten eerste omdat ze van historisch belang zijn, omdat ze werden verstuurd in een periode van intense activiteit toen de Theosophical Society, begonnen door slechts een handjevol mensen in 1875, zich vanuit Amerika had verbreid naar Europa en Azië; en ten tweede, maar niet minder belangrijk, omdat ze van grote betekenis zijn voor de huidige cyclus: als we haar woorden lezen, krijgen we het gevoel dat ze met deze eeuw voor ogen geschreven zijn, zo krachtig beantwoorden ze aan de behoefte aan verstandig advies na de spirituele en psychische omwentelingen van de laatste tijd.

H.P. Blavatsky is de sfinx van de 19de eeuw genoemd, en is ook nu nog een raadsel. Dat ze heel wat meer was dan ze, zelfs voor haar naaste medewerkers, scheen te zijn, is duidelijk. Dit is al reden genoeg om haar geschriften met het oog van de intuïtie te bestuderen. Haar leven en werk zijn bepaald niet probleemloos verlopen; hoewel er opmerkelijke vooruitgang werd geboekt, kregen zowel HPB als de Society met ernstige crises te maken, crises die zowel van buitenaf als van binnenuit kwamen. Maar de theosofie had diep wortel geschoten in het bewustzijn van de mensheid, en laster noch verraad kon datgene vernietigen wat bestemd was om te leven.

Dit betrof een spirituele organisatie, en de impuls daartoe werd in de laatste decennia van de 19de eeuw gegeven door de leraren van H.P. Blavatsky, vrienden van de mensheid, van wie de voornaamste zorg was om in deze tijd in de wereld een levensvatbaar kanaal tot stand te bren-

gen dat duurzaam genoeg was om in de komende eeuwen te blijven voortbestaan. Hiervoor hadden ze een werktuig nodig, een assistent, die bereid en in staat was om de wijsheid-leringen van de eeuwen over te brengen in een vorm die vollediger en uitgebreider is dan duizenden jaren lang mogelijk is geweest. Daar komt nog bij dat ze iemand moesten vinden en trainen met een allesoverheersende liefde voor de misdeelden van ziel, van lichaam en van geest.

Deze brieven stellen H.P. Blavatsky in het juiste licht – als spreekbuis van haar leraren, drager van een boodschap van grote spirituele waarde: het goddelijke is inherent aan elke levensvonk in de kosmos en niet een uniek verschijnsel dat alleen voor een christus mogelijk is; de mens en de hele natuur zijn in essentie, oorsprong en bestemming één; alle entiteiten hebben daarom dezelfde mogelijkheden om te groeien en zich te ontwikkelen door middel van cyclische verandering en vernieuwing van vorm; en, wat heel belangrijk is, broederschap is universeel, en het is voor alle landen en volkeren noodzakelijk om daarnaar te leven, als de huidige beschaving haar belofte wil vervullen.

Er waren bij het schrijven van de eerste brief niet veel meer dan 12 jaar verstreken sinds 1875, en toch werden de theosofische ideeën al door schrijvers en denkers overgenomen en brachten ze een duidelijke verandering in de tijdgeest teweeg. Niettemin stond de theosofie in haar zuivere eenvoud nog ‘een zware strijd’ te wachten, en de Amerikaanse leden werden eraan herinnerd dat de Theosophical Society, met universele broederschap als eerste beginsel, was opgericht om het spirituele ontwaken van de mensheid te stimuleren en niet ‘als kweekplaats om snel occultisten te leveren’. H.P. Blavatsky en haar leraren hadden de toenemende kracht van het transcendentalisme voorzien dat, na de golf van louter fenomenalisme en de zucht naar verschijnselen, de volgende decennia zou overspoelen en een spirituele en verstandelijke opleving op gang zou brengen. Ze zagen ook de gevaren die gepaard gingen met de opmars ervan als men het ontwikkelen van paranormale vermogens, wat toen in Amerika snel opkwam, onbepakt en niet beteugeld door de hogere vermogens van de mens, zou laten voortwoekeren. Ze gaf duidelijk te kennen dat ethiek, de verheven morele waarheden van de theosofie ‘voor de mensheid nog harder nodig zijn dan de wetenschappelijke aspecten van de occulte feiten van de natuur en de mens’, omdat de

invloed van de praktische toepassing ervan doordringt tot in de diepste diepten van de ziel en in de eeuwige kern blijft voortbestaan, terwijl het ontwikkelen van alleen paranormale vermogens van voorbijgaande waarde is.

Hoe profetisch zijn haar woorden, gezien de snelle toename van astrale en paranormale vindingen die tegenwoordig bij een gretig publiek in trek zijn, wat er allemaal toe leidt dat er een schaduw van wantrouwen wordt geworpen op de ‘echte onderzoekers van de paranormale wetenschappen’, onder wie men een aantal zeer gemotiveerde en creatieve onderzoekers van de innerlijke lagen van het menselijk bewustzijn kan aantreffen. Telkens weer spoort H.P. Blavatsky haar Amerikaanse collega’s aan hun kansen te grijpen en samen te werken om het opkomend getij van paranormale gevoeligheid, dat in deze ontwikkelingsfase van de mens wordt verwacht, te helpen en richting te geven, zodat ‘het ten slotte ten goede en niet ten kwade zal uitwerken.’

Als men deze brieven, de een na de ander, leest – de laatste twee werden maar drieënhalve week voor haar dood geschreven – dan begrijpt men iets van de dringende noodzaak die de mahātma’s in de jaren 70 van de 19de eeuw voelden om deze waarheden, die de menselijke natuur op een hoger peil brengen, onder allerlei mensen opnieuw in omloop te brengen. Ze wisten dat de idealen van mededogen en van het één-zijn van alle levende wezens, tijd nodig zouden hebben om het bewustzijn van de 20ste eeuw te doordringen, voordat de vloedgolf van belangstelling voor paranormale vermogens, en de ontwikkeling ervan, de mensheid zou overweldigen. Intuïtief weten we ook waarom ze, na bijna een eeuw zoeken, H.P. Blavatsky kozen als hun vertegenwoordiger om een beweging te stichten die de heilige plicht had ‘egoïsme als basis van het menselijk leven te vervangen door altruïsme’.

Tot hun eerste selectie behoorde ook Henry S. Olcott als eerste voorzitter. Zonder zijn leidinggevende capaciteiten en zijn diep menslievende gedrevenheid om voor het dynamische genie van Helena Petrovna Blavatsky een voertuig te scheppen, zou het theosofisch werk misschien niet tot het succes hebben geleid dat er nog tijdens haar leven een bloeiende organisatie ontstond, die haar invloed kon uitstrekken tot elke hoek van de aardbol. Tot het eind van zijn leven bleef hij standvastig toegewijd aan het ‘gemeenschappelijke doel – het helpen van de mensheid’.

Toen echter in 1888 het moment was aangebroken om de Esoterische Sectie op te richten, om tegemoet te komen aan een verlangen dat onder de leden leefde en om de innerlijke kern van de Theosophical Society te versterken, wendde H.P. Blavatsky zich tot haar Amerikaanse broeder en medeoprichter, William Q. Judge.

Om deze en andere stappen op begrijpelijke manier in verband te brengen met de stroom van gebeurtenissen in haar laatste levensjaren, en ook om een achtergrond te geven voor de brieven zelf, heeft Kirby Van Mater, archivaris van de Theosophical Society (Pasadena) een ‘Historisch perspectief’ geschreven. Om enkele van de meest in het oog springende ervaringen uit de beginjaren van de Society te presenteren heeft hij met grote zorg documenten geselecteerd, zodat de feiten zelf kunnen getuigen van de krachtige stroom van inspiratie die via HPB het theosofisch werk bezielde.

Het was geen geringe prestatie in een door dogma’s beheerste wereld juist die waarheden te verbreiden waarvoor anderen in vroeger tijden waren gestorven. Toch heeft H.P. Blavatsky dit tot stand gebracht. Sinds haar tijd hebben generaties theosofen moed geput uit de zelfopoffering en de heldenmoed van Helena Blavatsky, en hebben vrijwillig een deel van de verantwoordelijkheid der eeuwen op zich genomen, namelijk om het mentale en spirituele klimaat van het wereldbewustzijn ten goede te veranderen. Door hun loyaliteit en onderscheidingsvermogen leeft het door de adepten in 1875 begonnen werk voort; een groeiend aantal mensen is nu op zoek naar de levenschenkende waarheden die zij opnieuw hebben bekendgemaakt, en probeert een filosofie te vinden die zowel inspireert als voortdurend aanzet tot dieper nadenken.

Grace F. Knoche

15 juni 1979
Pasadena, Californië

Aan William Q. Judge,
Algemeen secretaris van de Amerikaanse afdeling van
de Theosophical Society

Mijn beste broeder en medeoprichter van de Theosophical Society,

Nu ik deze brief tot je richt met het verzoek hem voor te lezen op de conventie die is bijeengeroepen op 22 april, wil ik eerst de gezamenlijke afgevaardigden en geachte leden van onze Society en jezelf – het hart en de ziel in Amerika van deze organisatie – uit het diepste van mijn hart feliciteren en mijn beste wensen aanbieden. We waren met een paar mensen toen we haar in 1875 in het leven riepen. Sindsdien ben je als enige overgebleven om dat leven in stand te houden, ongeacht de mening van anderen. Het is voornamelijk, zo niet geheel, aan jou te danken dat de Theosophical Society in 1888 nog bestaat. Laat me je daarvoor openlijk voor de eerste en misschien laatste keer bedanken, uit de grond van mijn hart, dat slechts klopt voor de zaak die je zo goed vertegenwoordigt en zo trouw dient. Ik vraag je tevens te bedenken dat bij deze belangrijke gelegenheid mijn stem slechts de zwakke echo is van andere, heiliger stemmen, en de waardering overbrengt van Hen van wie de tegenwoordigheid leeft in meer dan één waarachtig theosofisch hart, en, zoals ik weet, vooral in dat van jou. Ik hoop dat de bijeengekomen leden van de Society de hartelijke groeten even diep ervaren als ze zijn gedaan, en dat de zegen die ze vergezelt ten goede komt aan ieder hier aanwezig lid dat beseft deze te hebben verdiend.

De theosofie heeft de laatste tijd in Amerika een nieuw begin gemaakt, wat duidt op het aanbreken van een nieuwe cyclus in de zaken van de Society in het Westen. En het beleid dat je nu volgt, is uitstekend

erop berekend ruimte te scheppen voor de grootst mogelijke uitbreiding van de beweging, en een stevige basis te leggen voor een organisatie die, naast het bevorderen van broederlijke sympathie, maatschappelijke eenheid en solidariteit, ruimschoots gelegenheid laat voor individuele vrijheid en inspanning voor de gemeenschappelijke zaak – het helpen van de mensheid.

Je moet in de eerste plaats denken aan de vermeerdering van het aantal plaatselijke centra, en ieder mens moet ernaar streven zelf een centrum van activiteit te worden. Als zijn innerlijke ontwikkeling een zeker punt heeft bereikt, zal hij de mensen met wie hij in aanraking komt op natuurlijke wijze onder dezelfde invloed brengen; er zal een kern worden gevormd, waaromheen andere mensen zich zullen verzamelen, en er ontstaat een centrum waarvan kennis en spirituele invloeden uitstralen en waarop hogere invloeden worden gericht.

Maar laat niemand zich als een paus gedragen in plaats van theosofie te verkondigen, want dit zou zelfmoord zijn en is altijd fataal afgelopen. We zijn allemaal leerlingen, wat meer of wat minder gevorderd, maar niemand die tot de Theosophical Society behoort, moet zichzelf hoger aanslaan dan op zijn best een leerling-leraar: iemand die niet het recht heeft te dogmatiseren.

Sinds de Society werd opgericht, heeft de tijdgeest een duidelijke verandering ondergaan. Zij die ons opdracht gaven de Society te stichten, hebben deze nu snel rijzende golf van transcendentale invloed voorzien, die volgde op die andere golf van enkel fenomenalisme. Zelfs de spiritistische tijdschriften laten langzamerhand verschijnselen en wonderen buiten beschouwing, om ze te vervangen door filosofie. De Theosophical Society vormde de voorhoede van deze beweging; maar al zijn theosofische denkbeelden doorgedrongen in elke ontwikkeling of vorm die het spirituele ontwaken heeft aangenomen, toch moet de zuivere, onvermengde theosofie nog een zware strijd om erkenning leveren. De dagen van weleer zijn voorgoed voorbij, en er zijn heel wat theosofen die, door bittere ervaring wijs geworden, zich vast hebben voorgenomen van de Society niet langer een ‘miracle-club’* te maken. Twijfelaars

*In mei 1875 probeerde kolonel Olcott ‘onder de naam ‘Miracle-Club’ een eigen onderzoekscommissie’ te vormen om paranormale verschijnselen te bestuderen. De

hebben in alle tijden om tekenen en wonderen gevraagd, en toen deze niet werden gegeven, weigerden ze te geloven. Dat zijn niet degenen die echte theosofie ooit zullen begrijpen. Maar er zijn anderen onder ons die intuïtief beseffen dat de erkenning van zuivere theosofie – de filosofie die de dingen op rationele wijze verklaart, en geen dogma's – van essentieel belang is in de Society, omdat alleen zij het lichtbaken kan verschaffen dat nodig is om de mensheid de juiste weg te wijzen.

Dit moet nooit worden vergeten, en ook het volgende feit moet men niet over het hoofd zien. Op de dag waarop de theosofie haar heilige en belangrijke opdracht zal hebben vervuld – namelijk om een groep mensen uit alle landen, die zich richt op zuiver altruïstisch werk en niet op werk uit egoïstische motieven, in broederlijke liefde hecht te verenigen – pas op die dag zal de theosofie meer betekenen dan een broederschap in naam. Dat zal werkelijk een verbazingwekkend wonder zijn, waarop de mensheid al 18 eeuwen vergeefs heeft gewacht, en dat geen enkele organisatie tot nu toe tot stand heeft kunnen brengen.

Orthodoxie is in de theosofie noch mogelijk noch wenselijk. Door verscheidenheid van opvattingen, binnen zekere grenzen, blijft de Theosophical Society levend en gezond, ondanks de vele andere onaangename aspecten ervan. Als er niet tevens in het denken van onderzoekers van de theosofie een grote mate van onzekerheid zou bestaan, dan waren zulke gezonde verschillen niet mogelijk, en zou de Society ontaarden in een sekte, waarin een bekrompen en verstard geloof de plaats zou innemen van de levende en ademende geest van waarheid en van steeds groeiende kennis.

Nieuwe theosofische leringen zullen worden gegeven naarmate men gereed is ze te ontvangen. Maar er zal niet méér worden gegeven dan waarvan de wereld in haar huidige stadium van spiritualiteit kan gebruikmaken. Het hangt af van de verbreiding van de theosofie – de assimilatie van wat al is gegeven – hoeveel méér er zal worden onthuld en hoe snel.

Men moet bedenken dat de Society niet werd opgericht als kweek-

onderneming mislukte. In haar 'Scrap Book' (deel 1, blz. 27) schreef H.P. Blavatsky dat deze poging werd gedaan volgens een in die tijd ontvangen opdracht om 'te beginnen het publiek de *waarheid* over de verschijnselen en hun mediums te vertellen'. Zie *Old Diary Leaves*, deel 1, blz. 25; en ook *H.P. Blavatsky: Collected Writings*, deel 1, blz. 88-9. – Kirby Van Mater

plaats om snel occultisten te leveren – als een fabriek voor het maken van adepten. Ze was bedoeld om de stroom van materialisme en van spiritistisch fenomenalisme en dodenverering te stuiten. Ze moest leiding geven aan het spirituele ontwaken dat nu is begonnen, en niet tegemoetkomen aan verlangens naar paranormale verschijnselen, die slechts een andere vorm van materialisme zijn. Want met ‘materialisme’ wordt niet alleen een anti-filosofische ontkenning van de zuivere geest bedoeld, en bovendien materialisme in gedrag en daad – onmenselijkheid, huichelarij en bovenal egoïsme – maar ook de vruchten van ongelof in alles, behalve in stoffelijke dingen, een ongelof dat in de laatste eeuw enorm is toegenomen, en dat, na de ontkenning van alle vormen van bestaan behalve die in de stof, velen heeft gebracht tot een blind geloof in de *materialisatie van de geest*.

De moderne beschaving is geneigd terug te keren tot het dierlijke, tot het ontwikkelen van die eigenschappen die leiden tot succes in het leven van de mens als dier in de strijd om het dierlijke bestaan. Theosofie probeert in de mens de menselijke natuur tot ontwikkeling te brengen naast de dierlijke, en wel ten koste van het overdreven dierlijke dat het moderne leven en de materialistische leringen hebben ontwikkeld in een mate die voor de mens in dit stadium van zijn groei abnormaal is.

Niet alle mensen kunnen occultist zijn, maar ze kunnen wel allemaal theosoof zijn. Velen die nooit van de Society hebben gehoord, zijn theosoof zonder dit zelf te weten; want de essentie van theosofie is het volkomen in harmonie brengen van het goddelijke met het menselijke in de mens, het afstemmen van zijn goddelijke eigenschappen en aspiraties, en hun overwicht op de aardse of dierlijke begeerten in hem. Vriendelijkheid, de afwezigheid van alle vijandige gevoelens of egoïsme, menslievendheid, welwillendheid tegenover alle wezens, en volkomen rechtvaardigheid zowel tegenover anderen als zichzelf, zijn de belangrijkste kenmerken daarvan. Hij die theosofie onderwijst, predikt het evangelie van welwillendheid; en het omgekeerde is ook waar – hij die het evangelie van welwillendheid predikt, onderwijst theosofie.

Dit aspect van de theosofie heeft altijd de nodige en volledige erkenning gekregen in de bladzijden van *The Path*, een tijdschrift waarop de Amerikaanse afdeling met recht trots is. Het is een leraar en een kracht;

en het feit dat een tijdschrift als dit in de Verenigde Staten kan verschijnen en wordt gesteund, is een schitterende hulde aan zowel de redacteur als zijn lezers.

Amerika kan ook worden gelukgewenst met de groei van het aantal branches of loges die nu plaatsvindt. Het is een teken dat de grote Amerikaanse Republiek in zowel spiritueel als werelds opzicht gereed is voor onafhankelijkheid en zelfbestuur. De stichters van de Society willen dat elke afdeling, zodra ze krachtig genoeg is om zichzelf te besturen, zo onafhankelijk zal zijn als verenigbaar is met haar trouw aan de Society als geheel en aan de Grote Ideale Broederschap, die in haar laagste formele graad door de Theosophical Society wordt vertegenwoordigd.

Hier in Engeland ontwaakt de theosofie tot nieuw leven. De laster en dwaze verzinsels van de Society for Psychological Research hebben haar bijna verlamd, hoewel slechts voor heel korte tijd, en het voorbeeld van Amerika heeft de Engelse theosofen tot hernieuwde activiteit aangespoord. *Lucifer* blies de reveille, en het eerste resultaat was de oprichting van de ‘Theosophical Publishing Society’. Deze organisatie is van groot belang. Ze heeft de zeer noodzakelijke taak op zich genomen om de hindernissen zoals vooroordeel en onwetendheid weg te nemen die voor de verspreiding van de theosofie zo’n grote belemmering vormen. Ze zal optreden als wervingsbureau voor de Society door op ruime schaal eenvoudige literatuur over het onderwerp te verspreiden onder mensen die er op een of andere manier naar willen luisteren. De reeds ontvangen correspondentie laat zien dat ze bezig is belangstelling voor het onderwerp te wekken, en bewijst dat er in elke grote stad in Engeland voldoende individuele theosofen bestaan om groepen of loges te vormen onder het charter van de Society. Maar op dit moment weten deze belangstellenden zelfs niet van elkaars bestaan, en velen van hen hebben nog nooit van de Theosophical Society gehoord. Ik ben volkomen overtuigd van het grote nut van deze nieuwe organisatie, die voor een groot deel bestaat uit leden van de Theosophical Society, en onder toezicht staat van prominente theosofen zoals jijzelf, mijn beste broeder W.Q. Judge, Mabel Collins en gravin Wachtmeister.

Ik ben er zeker van dat, als de ware aard van de theosofie wordt begrepen, aan het vooroordeel ertegen, dat nu helaas overheerst, een